VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Za Albrechtem, Kateřinou a čertem do Frýdlantu

GPS souřadnice: 50.9155927, 15.0832065

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Lehká a příjemná trasa městem k hradu a zámku a přírodou pro děti od pěti let. Kočárky a kola projedou, pokud jsou terénní. Psy na vodítku můžete vzít s sebou, na hrad a zámek je ovšem nepustí.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 140 km ujedete autem asi za hodinu a půl po rychlostní silnici R10 směrem na Mladou Boleslav, Turnov a Liberec, dále směr Frýdlant.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Zaparkujte kdekoli v centru – nejlépe u pošty. Parkování ve Frýdlantu je zdarma, ale dodržujte dopravní upozornění.

WC: Veřejné toalety na hradě a zámku, ve městě v Kostelní ulici a na autobusovém nádraží.

Hrad a zámek Frýdlant (/www.zamek-frydlant.cz/cs)

Je veřejnosti otevřen standardně od dubna do října, a to od úterý do neděle. Bližší informace o návštěvní době během jednotlivých měsíců naleznete v odkazu výše.

Vstupné jednotlivých okruhů se liší. Za základní okruh hradem nebo zámkem (1 hod.) dospělí zaplatí 220 Kč, děti ve věku 6 až 17 let zaplatí 70 Kč. Za dětskou prohlídku, která trvá 25 minut, zaplatí děti ve věku od 6 do 17 let 40 Kč a dospělí 120 Kč.

V celém objektu platí zákaz vstupu se psy, rovněž cyklisté na kolech se zde nemohou volně pohybovat (včetně parku). Nenachází se zde bezbariérový vchod.

Betlém
Návštěvní doba betléma je v květnu a v červnu stejná jako v září: úterý–neděle: 10.00–12.00 / 14.00–16.00 hodin

O prázdninách se odpolední návštěvní hodiny prodlužují až do 17 hodin. V prosinci je otevřeno pouze odpoledne od 13 do 17 hodin. V ostatních měsících je nutné si prohlídku objednat předem telefonicky.

Plné **vstupné** je 20 Kč, dětské a seniorské stojí 10 Kč.

Možnost občerstvení: Restaurace Bílý Kůň, kavárna Na Náměstí, kavárna La Café, restaurace Beseda, restaurace Na Rozcestí.

Nejbližší další výlet od agentury Velká dobrodružství: Po stopách Járy Cimrmana, Kalich, Sychrov.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali kamarádi Martin a Marek z Trutnova.

Postřehy dětí
Máťa (8 let): „Nejvíc mě bavilo hledat želvy a kříže v lese.“
Mára (8 let): „Hrad i zámek si mi moc líbily. Klidně bych v něm bydlel. Na náměstí jsme si dali za odměnu dobrou zmrzlinu.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

město Frýdlant, ležící na okraji Jizerských hor, je úchvatné a jeho hrad a zámek patří k nejrozsáhlejším a nejkrásnějším u nás. Je spojením středověkého hradního sídla a renesančního zámku. Dle pověsti v něm žil náruživý hráč v kostky Bedřich z Biberštejna, který při hře s čertem prohrál nejen majetek, ale i duši. Na oslavu a věčnou památku svého vítězství satanáš zapřáhl do pluhu pár vraníků a do skály u hradu vyryl brázdu, kterou mezi horním a dolním zámkem uvidíte. Dozvíte se, proč se zdejšímu panství říkalo *Terra felix – Šťastná země*. A také o pokladu, který byl nedávno nalezen na dně zámeckého rybníka. Kromě hradu a zámku si samozřejmě prohlédneme památky v centru města, projdeme si místní křížovou cestu, pokocháme se nádhernou radnicí, zámeckým parkem i kostelem Nalezení sv. Kříže s hrobkou Redernů. Určitě se vám zde bude líbit stejně jako filmařům, kteří zde natáčeli pohádku *Peklo s princeznou* nebo *RumplCimprCampr*.

Výlet vznikl s laskavou podporou Města Frýdlant. Díky tomu je pro všechny výletníky zdarma.

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky, dnešní cesta za tajenkou povede především hradem a zámkem Frýdlant, který je národní kulturní památkou. Patří k nejrozsáhlejším v Čechách, proto jeho základní prohlídka trvá hodinu. Je to na vás moc, viďte? Vyberte si proto kratší prohlídkovou trasu. Zdejší dětská prohlídka vám postačí. Trvá 25 minut, protože vede jen několika místnostmi. Pokud se vám ale do hradu ani zámku nechce vůbec, nemusíte tam. Užijete si přírodu a tajenku hravě vyluštíte i mimo budovu. Stejně jako k našim ostatním výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Za Albrechtem, Kateřinou a čertem do Frýdlantu
START
CÍL
RADNICE
ALBRECHT
SLOUP
KOSTEL NALEZENÍ SV. KŘÍŽE
Komanského
Fagnarova
KŘÍŽOVÁ CESTA
POUSTEVNA
ZÁMEK A HRAD
PIVOVAR
MĚSTO FRÝDLANT
FRÝDLANTSKÝ BETLÉM
TURISTICKÁ ZNÁMKA No. 1190

Doplňovačka

Jdeme na to:

Siluetu nesmírně pohledného hradu a zámku spatříte už při příjezdu do města. Jak se vám líbí? Komplex je obří, že? Za půlhodinku si je prohlédneme zblízka.

V centru města je parkování pro osobní automobily zdarma. Doporučujeme vozidlo nechat u pošty nedaleko náměstí T. G. Masaryka, kde náš výlet začíná.

První písmenko do doplňovačky si vyzvednete hned u bronzové **sochy Albrechta z Valdštejna na náměstí**.

Albrecht je jedním ze symbolů města a zcela určitě nejznámější frýdlantskou postavou. Proč to tak je, se dozvíte při cestě na zámek.

Najděte u sochy cedulku a zjistěte z ní, jak se jmenoval Albrecht druhým jménem.

1. **Napište druhé jméno vojevůdce.**

Máme tady někoho, kdo se jmenuje stejně? Šance jsou veliké! :)

Jak si myslíte, že na tohoto slavného muže volali, když byl malý? Možná Bertíku…

Vidíte na soše meč? A ostruhy? Copak drží v ruce?

Sochu frýdlantského vévody v životní velikosti vytvořil v roce 1934 vídeňský sochař Heinrich Scholz, rodák z nedaleké Raspenavy. A na co jsou ty díry v jejím žulovém podstavci? Zkuste se jimi podívat.

Zjistíte, že umožňují průhledy na vybrané zajímavosti náměstí. A o nich si něco řekneme.

Všimli jste si například domu, který vybočuje z řady ostatních, jako by vystrkoval svůj zvědavý nos do rynku? Má žlutou barvu. Je to dům Na Panské zvůli (v současné době sídlo Komerční banky). Má zajímavou historii spjatou s rodem Redernů, kteří vládli frýdlantskému panství před Bílou horou.

Tehdy se Kateřina z Redernu velice rozhádala s městskou obcí o právo várečné. Chtěla, aby město povinně prodávalo pivo ze zámeckého pivovaru v městských krčmách. Napadá vás, proč o to tolik stála? Samozřejmě kvůli svým vyšším příjmům a bohatství. Kateřina byla tak chamtivá a nenasytná, že v touze po mamonu neváhala uvěznit purkmistra a zabavit jeho majetek. Majitel domu v hradním žaláři zemřel a jeho dům byl přestavěn. Prodejní místnosti byly přistavěny před původní purkmistrův dům, aby je měli všichni na očích a věděli, že pánům se neodporuje. Od té doby se budově říkalo dům Na Panské zvůli.

Kateřina prý nebyla pouze hamižná, ale také natolik hašteřivá a hysterická, že se o ní začalo vyprávět i několik pověstí. Jedna je o tom, jak měšťané za to, že se k nim tvrdě chovala, odmítli po smrti uložit její tělo do honosné rodinné hrobky. Proto její duch dodnes straší na hradě. Faktem zůstává, že v této hrobce Kateřina skutečně pohřbená není a dodnes se neví, kde je místo jejího posledního odpočinku.

Kolik má dům oken ve druhém patře směrem do náměstí?

2. **Napište číslovku.**

Kašnu se sochou oživuje vodotrysk zabudovaný v dlažbě náměstí, který se spouští úderem každé celé hodiny na věži frýdlantské radnice. Večer kouzlo fontány dotváří světlo, které vychází z jejích útrob. Jedná se o zajímavou atrakci přitahující návštěvníky města zvláště v létě. Není nad osvěžení po náročném dni!

Všichni určitě zaregistrovali budovu **radnice**. Je to jedna z nejkrásnějších radničních budov na našem území.

Vidíte tu nádhernou výzdobu a kamenný erb? Římsy, štíty a ozdoby jsou vytesány z pískovce. Najděte sochy *Spravedlnost* a *Obětavost*. Která je která?

Mezi sochami je nad balkonem kamenný obličej. Zatvařte se jako on a vydržte bez smíchu se stejným výrazem dojít až k radnici.

V přízemí radnice je **informační středisko**, kde na vás čeká spousta užitečných doporučení, informací a rad. Nejen v podobě dam, které tu o výletníky pečují, ale rovněž ve formě map a brožurek. Můžete si zde koupit i upomínkové předměty, týkající se dnešního výletu. A také si zde před odjezdem vyzvednete za vyplněnou doplňovačku dáreček. Frýdlant má velice hezké okolí, takže neváhejte a odneste si také informační letáčky Hejnic a Lázní Libverda. Mohou se vám hodit při cestě domů. Třeba vás zlákají natolik, že v sobě probudíte sílu do těchto míst ještě zajet. (Dovolí-li čas.)

Ve druhém patře radnice se nachází městské **muzeum**. Návštěvníkům slouží již více než 100 let. Založil je hrnčířský mistr Julius Kraus v roce 1893.

Exponáty jsou uspořádány v tématických celcích. Například tu na vás čeká selská jizba, galerie frýdlantských malířů či hudební salonek. K nejpopulárnějším předmětům patří meč frýdlantského kata, kopie obrazu s nejpravděpodobnější podobou Albrechta z Valdštejna. Ke zvláštním sbírkovým předmětům patří mimo jiné vandrovní knížky, pečetidla cechů a střelecké terče. V rámci prohlídky se může návštěvník podívat z ochozu, nebo balkonu na obřadní síň.

Další muzeum najdete v objektu **Špitálek** v ulici Míru čp. 176. Je to kousíček od budovy radnice. Budova Špitálku návštěvníkům nabízí pohled do nově zrekonstruovaných prostor, ve kterých jsou umístěny tematické expozice – archeologie, řemesla, historie města a další. Unikátním exponátem je nález základů chlebové pece, jejíž replika je umístěna na dvoře muzea. Při vybraných akcích města se v ní pečou třeba chlebové placky.

Nezapomenutelný je také výhled z ochozu radniční věže. Je 48 metrů vysoká a každou celou hodinu se z jejího vrcholu ozývá zvonkohra s různými melodiemi. Určitě na věž vylezte!

Až se vrátíte na náměstí, procházejte je po té straně, kde je *Panská zvůle*.

Také na zeleném domě je hodně zakaboněných lidských tváří. Najdete nad římsou písmenko H?

Všude kolem jsou domečky jako z pohádky. Ve kterém byste chtěli bydlet?

A také zde nejsou žádná auta, což je prostě paráda! Od Frýdlantu by se měla v tomto ohledu učit i jiná česká města s podobně malebnými náměstími.

Pokračujeme směrem od radnice k hotelu U Bílého Koně a vyhledáme na jeho fasádě obrázek.

Copak na něm asi bude za tvora? :) Vypadá přímo pohádkově. Jako kůň Zlatohřívák nebo Pegas z řeckých bájí. Jen křídla mu chybí!

3. **Jak se jmenuje předmět, který má tento koník na zádech?**

Věděli byste, jak se jmenuje jezdecká pomůcka, kterou má v tlamě? Napovíme, že začíná na písmeno U.

Znáte nějaké písničky o koních?

Nás napadá třeba:

Já mám koně, vraný koně; Když se zamiluje kůň; Prší, prší, jen se leje; A já sám, vždycky sám své koníčky; Tam, kde zem duní kopyty stád, …

Zapomněli jsme na některou? Určitě ano!

Vyberte si nějakou koňskou písničku a pějte ji do té chvíle, než potkáme draka!

Z náměstí zamíříme do ulice ČSA, kterou najdeme přímo naproti radnici. Odvede nás až do ulice Zámecké, z níž se pak jednoduše dostaneme na hrad a zámek. Držíme se modré turistické značky. Budeme na domech hledat obrázky a také si vyprávět.

Zkuste ovšem nejprve najít na prodejně s obuví čtyřlístky.

Vidí někdo pár metrů odsud obrázek čínského draka?

Je tady nějaký bystrozraký, který najde na červeném domě dvě želvy? Jak se dům jmenuje?

4. **Doplňte: U dvou …**

Nalevo budeme hledat slovo *PAPÍR* a obrázek žirafy. A napravo přenádherný žlutý dům s malbami.

Najděte čerta. Vidíte mašličku mezi jeho rohy? Asi je to nějaký čertovský „šamponek“ :)

Než dojdeme k hrázděnému domu, můžeme si říci, kdo byl Albrecht z Valdštejna a proč se zdejšímu panství říkalo Terra felix – Šťastná země.

Albrecht z Valdštejna začínal jako sirotek z Nemanic a umíral jako mocný muž, kterému sám císař dlužil tři miliony zlatých. Díky chytře zvolené nevěstě a válečnickým úspěchům získal rozsáhlé území, které fungovalo podle vlastních pravidel. Byl to jakýsi stát ve státě. Jeho moc začala být trnem v oku samotnému císaři. V únoru 1634 se Albrecht dozvěděl, že u císaře upadl v nemilost a má být sesazen. Ne-li něco horšího. K tomu ho sužovala řada zdravotních problémů. Přes úporné bolesti se rozhodl uprchnout do Saska. Cestou si udělal zastávku v Chebu. Což neměl dělat. Odpočinková přestávka se protáhla na věky… (Ale zdravotní problémy už Valdštejn neřešil. Nemusel.)

Najatí vrazi se mord chystali spáchat velmi zákeřně – během honosného banketu na hradě. Nemocný generalissimus ale toho večera zůstal v posteli v Pachelbelově domě, kde byl ubytován. Spiklenci s pomocníky proto při večeři zavraždili jen čtyři jeho věrné muže a teprve poté se vydali přímo k Valdštejnovi do ložnice. Zde byl probodnut. Takto neslavně skončil ve svých 50 letech muž, který nashromáždil větší jmění než samotný císař.

Frýdlantské panství si díky vévodovi Albrechtovi z Valdštejna, který se těšil hodnosti generalissima císařských vojsk, roky užívalo klidu a rozkvětu. Což byl v době, v níž všude kolem zuřila třicetiletá válka, malý zázrak. Valdštejnova armáda byla vystrojována právě odtud a zdejší soukeníci a pláteníci nestačili vyrábět. A tak není divu, že se hrad a zámek ve Frýdlantu hlásí k vévodovu odkazu, byť tu sám Valdštejn téměř nepřebýval. S touto nejslavnější postavou historie města se můžeme podrobněji seznámit právě na hradě a zámku, jež se vypíná na kopci nad řekou Smědou. A s Alberchtem z Valdštejna se můžete ve Frýdlantě dokonce i osobně potkat. To si však návštěvu musíte naplánovat na třetí víkend v květnu lichého roku, kdy město Frýdlant pořádá velkolepé Valdštejnské slavnosti.

Našli jste už hrázděný dům? Víte, co vlastně je takový hrázděný domeček? Kdepak, není to dům postavený z gymnastických hrazd, Anetko! :)

Hrázděné zdivo je typ zdění, při kterém je dřevěná trámová nosná konstrukce vyplněna hliněnou maltou pomazanými dřevěnými tyčkami, tzv. loučemi. Případně cihlami, výjimečně kameny. Výplň je pak omítnuta, trámy však ne. Vzniká tak typická podoba hrázděného zdiva. V českých zemích není tento způsob stavby zdí příliš častý, setkáváme se s ním především v západních a severních Čechách v oblastech bývalých Sudet. A právě tady jsme! Zcela běžný je v Německu. Jak se jmenuje hlavní město Německa? Začíná na B…

Mineme dům, který vypadá jako jahodová zmrzlina. A pak také ten, co připomíná zmrzlinu vanilkovou.

Po pěšince vstupujeme do zámeckého parku. Napravo vidíte rybník, v němž byl v roce 2017 nalezen skutečný poklad.

Jak se to stalo? Při revitalizaci rybníka, kdy došlo k jeho odbahnění, se na dně našel ve zbytku keramické nádoby soubor 36 zlatých a 6 stříbrných mincí. Nejstarší datovaná mince je uherský dukát Ferdinanda I., pocházející z roku 1528. Nejmladší jsou dukáty Ferdinanda III. z roku 1642. To je panovník, jehož stodukát patří mezi vůbec nejdražší mince světa. Byl vyražen roku 1629 a dnes existuje po světě jen šest jeho exemplářů. Jeden z nich se nachází ve sbírkách Národního muzea v Praze.

I nalezené frýdlantské mince představovaly ve své době značný majetek, za který by se dalo po třicetileté válce (1618 až 1648) koupit možná i několik panství. Toho se však jejich majitel nedočkal. Možná válku nepřežil, možná svůj úkryt nemohl najít, zkrátka až 400 let po uschování se tento zakopaný poklad náhodou objevil.

Nepřipadá vám úžasné, že si do těchto míst někdo hodně bohatý kdysi dávno uložil veškeré své jmění? A že bylo tajemství odhaleno až po čtyřech stech letech a úplně náhodou?

Nemáte teď chuť vzít lopatu, motyku, krumpáč, detektor kovů a vydat se hledat poklady? Třeba do zasypané hradní hladomorny ve frýdlantské věži? Tam by se určitě něco našlo. Však se na to archeologové už chystají. (Ovšem v

hladomorně nejspíš nenajdou zlaťáčky, ale jen kostičky. A těch se ani náš pejsek Argo nenají.)

Jdeme po pěšině, a to tak, že máme vodu po pravé ruce. Stoupáme do mírného kopce. A už ho vidíme!

Frýdlantský hrad a zámek je komplex, který sestává ze středověkého hradu a renesančního zámku na čedičové skále nad říčkou Smědou. Jak už jsme se zmiňovali… První písemná zmínka o něm je z roku 1278, ale určitě tady stál již dříve. Na zámku jsou krásné expozice, ale také se o něm vypráví mnoho strašidelných historek. Zámecký vrch je prý dílem ďáblovým, navíc je provrtán spoustou tajných chodeb. Říká se, že zámecký pán Bedřich z Biberštejna prohrál s ďáblem v kostkách duši. Ďábel na oslavu vyoral s kouzelnými vraníky ve skále pod hradem hlubokou brázdu. Podle jiné verze pověsti byl nešťastným hráčem Melchior z Redernu, jiný zámecký pán, jehož přízrak se prý teď zjevuje ve starých hradních chodbách. Prochází se tam a nahlíží do pokojů. V mládí prý ovládal černou magii a dokázal ze zasetého obilí vypěstovat celé vojsko. Bál se prý jen své ženy Kateřiny z Redernu, která panství vládla po jeho smrti. Zato teď po nocích v podobě černé vdovy bloumá zámkem, vyhlíží z oken a sténá.

Neslyšíte nějaké sténání? :)

Žlutá a červená turistická značka nás přivedou přímo před brány sídla.

Hrad byl vybudován šlechtickým rodem Ronovců v polovině 13. století. Chytře na skále, která mu zajišťovala přirozenou obranu. Vidíte, že hradu vévodí 49 m vysoká válcová věž, které se říká Indica. Po Ronovcích se ve Frýdlantu usídlili téměř na 300 let Biberštejnové a v roce 1558 přišli na hrad slezští luteráni Redernové. Ti nechali přestavět hrad do renesanční podoby a přistavěli si i nový renesanční zámek. Za účast ve stavovském povstání bylo panství Redernům zkonfiskováno a prodáno za 150 000 zlatých Albrechtovi z Valdštejna. To bylo tehdy opravdu hodně peněz! Kolik zlatých teď máte po kapsách vy? :)

V roce 1627, kdy byl Valdštejn povýšen na vévodu frýdlantského, sahalo jeho území od polských hranic až téměř k Mladé Boleslavi. Neslo jméno po Frýdlantu, i když centrem byl daleko výhodněji položený Jičín. Jak už jsme si říkali, Frýdlantsko za života Valdštejna vzkvétalo, neboť bylo ušetřeno válečných hrůz. Ty na ně dolehly až po Valdštejnově zavraždění. Panství i hodnost nejvyššího velitele císařské armády dostal jeden ze spiklenců proti Valdštejnovi, jeho bývalý generál hrabě Matyáš Gallas. Ten vám asi moc sympatický nebude. Vždyť pomluvil svého velitele u císaře a podílel se i na jeho vraždě. Umíte si představit takovou zradu? Albrecht považoval Matyáše za přítele. Kromě toho byl vlastně jeho zaměstnavatelem, a tedy chlebodárcem. Matyáš však zločinně kousl do ruky, která ho živila. (Faktem je, že se mu to vyplatilo, ale hezké to od něj rozhodně nebylo.) Záviděl Gallas Valdštejnovi jeho peníze a moc? Nebo byl tak oddaný císaři? To už se asi nikdy nedozvíme. Každopádně ve Frýdlantu skončily dobré časy, Gallas se zde za svého života nikdy neukázal, jen z něj ždímal peníze. Také o hrad se nikdo moc nestaral, a tak není divu, že ho za třicetileté války obsadili Švédové, kteří ho důkladně opevnili. Zvenku to velice dobře vidíte.

Stojíte přímo před vstupem do zámku – u padacího mostu.

Nalevo je oválná cedule s nápisem.

5. **Opište poslední slovo čtvrtého řádku.**

A protože nevíme, zda do hradozámeckého areálu půjdete či zda nebude uzavřen, další písmenko do tajenky si vyzvedneme až u rozcestníku u parkoviště.

Pokud je ale hrad a zámek otevřen, určitě vstupte a prohlédněte si ho. My se vám ho pokusíme popsat.

Dobře prostudujte další švédskou specialitu – předsunuté opevnění neboli barbakán. Ti, co půjdou dovnitř, si určitě všimnou tabulky, kterou nechal vsadit do zdi velitel tehdejší posádky Benjamin Magnus Nortmann. Je na ní nápis ve znění *: Pax bello potior, sequar trahentia fata.* Tedy: *Mír je mocnější než válka, půjdu tam, kam mě osud zavede.* Nezdá se vám ten text na vojáka zvláštní? Je vidět, že i on už byl z té předlouhé války unaven. :)

Švédové tehdy ještě ve Frýdlantu prohloubili hradní příkop a opatřili ho padacím mostem. Pochází z roku 1647 a je dodnes funkční, což je v českých zemích naprostá rarita. Ale posuneme se v historii o sto let dál, kdy v roce 1759 Gallasové vymřeli a jejich statky zdědil Kristián Filip Clam s podmínkou, že ke svému jménu připojí i rodové jméno Gallasů. Tak vznikli Clam-Gallasové, kteří již v roce 1801 zpřístupnili hrad s jeho sbírkami zbraní, trofejí, historického nábytku i obrazů veřejnosti. Díky tomu se Frýdlant může pyšnit tím, že je nejstarším hradním muzeem ve střední Evropě.

Do hradu se vchází barbakánem a Dolní bránou. Hned na prvním nádvoří je vidět bohatá renesanční výzdoba. Byla odhalena až v 60. letech 20. století. Výzdoba v drsném podnebí severních Čech dlouho povětrnostním vlivům odolávat nedokázala, a tak už během 18. století za Clam-Gallasů dostal zámek novou barevnou barokní omítku. Teprve před padesáti lety byla sejmuta. Představte si to překvapení, když se pod ní objevila krásná renesanční sgrafita. Musela být samozřejmě obnovena, což byla zodpovědná, ale radostná práce pro zdejší restaurátory. (Nepleťte si je s těmi, co pracují v restauracích. Restaurování je vysoce kvalifikovaná profese záchrany a odborného opravování uměleckých děl.) Na našich výletech s tajenkou už jste viděli sgrafity vyzdobené fasády mnohých renesančních domů a zámků (např. v Mikulově).

Rytířskou stezkou a Horní bránou se vystoupá do vnitřního nádvoří, kde je v západním traktu věž Indica, nejstarší část areálu. Bývaly v ní – jak jinak – vězení a hladomorna.

Najdete zvláštní můstek, který spojuje kapli s hradem? Říká se mu prampouch. Opravdu to není žádná polozapomenutá nadávka, nýbrž geniální stavební prvek našich předků. Alespoň to tvrdí chytré knihy. Určitě si říkáte, k čemu asi takový můstek je. Tento zděný rozpěrný oblouk obvykle spojuje dvě těsně sousedící budovy. Ten frýdlantský je opatřený stříškou a slouží jako spojovací chodba mezi hradem a kaplí, jíž si zkracovala šlechta cestu na bohoslužby. (Aby tam mohla třeba i v bačkorkách a pyžamu, přesněji řečeno v noční košili.)

Jakmile si vše prohlédneme, vrátíme se k rozcestníku u parkoviště. Najděte na něm místo, které je odsud vzdáleno 16 km pod modré značce.

6. **Doplňte: Pod …**

Po modré turistické značce nyní sejdeme směrem k řece k pivovaru.

Když se ještě jednou ohlédneme, pohled na frýdlantský hrad a zámek v jednom nás ujistí, že skutečně není náhoda ani omyl, že jeho interiéry, a především exteriéry lákají filmaře. Točilo se zde několik filmových pohádek. Na jednu z nich se stále ještě těšíme o Vánocích, protože v ní nechybí chytrá princezna, odvážný a vtipný princ a také pekelný vládce Lucifer. V pohádce se to jen hemží pravými i nepravými čerty, čerticemi a je to skutečné peklo, ve kterém musí princ bojovat s Luciferem o svou princeznu. Nakonec, jak už to v pohádkách bývá, vše šťastně dopadne a konají se hned dvě svatby: jedna Luciferova a jedna královská.

Jak se jmenuje tato česká filmová pohádka, v níž roli princezny Anety a prince Jeronýma hráli Tereza Voříšková a Jiří Mádl?

Aby čerti skryli rohy a zapadli mezi smrtelníky, často se převlékají za vykonavatele jedné lidské profese.

7. **Jakou podobu na sebe bere čert?**

Blížíme se k pivovaru. Všichni u toho vyplazujeme jazyk a děláme čerta, který chce postrašit všechny pivovarníky. Možná na budově uvidíte obrázek, který tak trochu čerta připomíná…Vidíte ho?

Pivovar je rozlehlý komplex budov o rozloze asi 3 500 m². Výrazné jsou hlavně dva zachovalé komíny a budova bývalé sladovny. Vidíte oba komíny? Za mostem je místečko, odkud jsou krásně vidět.

Pivovar byl postaven okolo roku 1558 na žádost krále Ferdinanda I. Již od prvních let svého vzniku patřil k frýdlantskému hradu. Jako první ho obhospodařoval rod Redernů a jako poslední ho před znárodněním vlastnili Clam-Gallasové. Ti ho také ještě ve třicátých letech 20. století velmi nákladně modernizovali.

Pivovar býval za komunismu skladem ovoce a zeleniny a později chátral. Teprve nedávno se dočkal rekonstrukce a začalo se v něm opět vařit pivo. Po kom se pivovar jmenuje? Jedním z piv, které produkuje, je i tmavý ležák Kateřina. Jak by se jmenovalo pivo pojmenované po vás?

Kdyby se pivo jmenovalo po autorce tohoto textu, tak by ho asi nikdo moc nepil – ležák Lucie zní dost divně! :)

Najděte na zdi kamenný erb. Kolik přílbic na něm napočítáte? My zvládli napočítat čtyři. (Ale možná je to tím, že umíme počítat jen do pěti. Alespoň to o nás tvrdí zlí jazykové… Mýlí se. Umíme do víc!)

Poznáte na erbu orlici a zvíře, které vypadá jako pejsek?

Přejdeme most a míříme k soše **Jana Nepomuckého**. To je nejčastější svatý, kterého na našich výletech potkáváme. Vždy v ruce drží kříž. Drží ho i tento Nepomuk? Kdo je na křížku?

Za mostem odbočíme doprava a po modré značce kopírujeme řeku. Pamatuje si někdo, jak se jmenuje? Snědá to není! :)

Řeka Smědá patří k nejvodnatějším povodím na území České republiky. Je to způsobeno vydatností srážek v jejím okolí. Mnohdy bohužel způsobují povodně. Z pětatřiceti obzvláště velkých povodní v rozmezí čtyř a půl století (1432 až 1888) jich bylo 28 způsobeno průtrží mračen. Podle statistiky se nejčastěji vyskytovaly v letních měsících.

V srpnu 2002 se výrazné úhrny srážek projevily zejména na severních svazích Jizerských hor a intenzivní deště zasáhly především povodí Smědé. Hovoří se o takzvané pětisetleté povodni. Což znamená, že k takové dochází jedenkrát za 500 let. Ještě ničivější byla takzvaně tisíciletá voda v roce 2010, která Frýdlant i celé Frýdlantsko dost poškodila. Ale žádný strach, na tomhle výletě vám snad do bot nenateče.

Nemusí to být ale jen povodeň, aby voda natropila mnoho zlého. Například 4. července 1958 se pod frýdlantským zámkem utrhl pod lokomotivou osobního vlaku podmáčený železniční násep. Mašina se zřítila do rozvodněné Smědé. Při neštěstí zahynuli čtyři lidé.

Minuli jsme dopravní hřiště a tenisové kurty. Napravo je vidět jez. Přicházíme na rozcestí, kde začíná nová naučná stezka, které se budeme držet. A na rozcestí na nás také čeká další otázka.

Na šipkách jsou obrázky různých dopravních prostředků. Jak se jmenuje ten úplně dole?

8. **Napište dopravní prostředek.**

Než se vnoříme do hvozdů, naposledy se ohlédněte na hrad a zámek. I z této strany mu to sluší!

Poslední dnešní hradní otázka se týká jedné historické zbraně. Víte, kdo byli mušketýři? Dokážete vyjmenovat ty nejslavnější tři? Pardon, vlastně čtyři?

Byli to vojáci vyzbrojení ručnicí zvanou mušketa s doutnákovým zámkem, který nosili ovinutý kolem ramen nebo krku. Nabíjení a střelba s touto zbraní byly dosti náročné. Na začátku třicetileté války prý museli střelci zvládnout 99 poloh a 163 povelů. Přesto byli mušketýři v průběhu tohoto letitého válčení na bojištích rozhodující silou. Ti nejlepší přitom vypálili jen tři rány za minutu. Muškety samozřejmě nechybí ani ve frýdlantské zbrojnici.

Jsme na lesní naučné stezce… A vede nás přímo do tunelu!

Město nedávno znovu zpřístupnilo stezku a lokalitu, která byla již poněkud pozapomenutá. **Přírodní rezervace Křížový vrch** chrání zbytky zachovalých suťových lesů a teplomilných hájů nad řekou Smědou. Součástí rezervace je také remízek na vrcholu kopce – nejbohatší lokalita lilie zlatohlavé na Frýdlantsku. Naučná stezka je zhruba kilometr dlouhá. Jde o tři čtvrtě metru širokou zpevněnou štěrkovou cestu lemovanou čedičovými kameny z okolí stezky. Na dvou místech střídá pěšinu přemostění přes mokřady.

Přejdeme tedy oba mostky a vyhlížíme naučnou tabuli, na které na nás čeká další otázka.

Otáčejte postupně karty ve sloupcích.

9. **Co se skrývá pod číslem 8?**

Stoupáme stále výš, až se dostaneme na odbočku k vyhlídce na zámek. Tady začíná místní křížová cesta. Kdo chce, jde nahoru, kdo už nemůže, může pokračovat po modré turistické značce rovně dolů z kopce.

Víte, děti, co je křížová cesta?

Křížové cesty začali vytvářet křesťané k připomenutí poslední cesty Ježíše Krista a své zbožnosti. Tradice navázala na poutě do Jeruzaléma, kdy se poutníci zastavovali a modlili na místech Kristova utrpení. Křížové cesty různě po světě napodobují cestu Ježíše Krista na popraviště. Aby si mohl každý věřící vyzkoušet, jak mu asi bylo. A protože bývají hodně do kopce, skutečně se poutníci obvykle přinejmenším zapotí. A to ani nemusejí táhnout na zádech kříž, nikdo je nebičuje, a pokud nezapomenou láhev s pitím, mohou se napít, kdy chtějí…

Zdejší poutní cesta byla vybudována již v roce 1737, roku 2017 byla obnovena.

Poprvé vznikla pravděpodobně po skončení třicetileté války. Pozemek pro ni věnovali frýdlantským občanům Clam-Gallasové. Na ploše zhruba tří hektarů jsou rozmístěny jednotlivé sloupky zastavení ze žuly. Vlastní trasu křížové cesty

tvoří čtrnáct zastavení. Jsou rozmístěna v terénu a některá se hůře hledají. Vy jste však šikovné děti a určitě to zvládnete!

Trasa nevede přímo do kopce ani vlastní kopec neobíhá – jde cikcak.

Jednotlivá zastavení křížové cesty jsou pod krásnými vzrostlými stromy. Poznáte, které to jsou?

Klesáme až téměř k domečkům a díváme se po naučné tabuli *KŘÍŽOVÁ CESTA*. Přečtěte si první odstavec textu.

10. **Doplňte: Vítám Tě, turisto – …**

Po modré turistické značce scházíme zpátky do města, a to nejprve Vrchlického ulicí.

Ví, školáci, kdo byl Jaroslav Vrchlický? Známý český básník a spisovatel. Velmi plodný. :) Možná znáte jeho báseň:

Za trochu lásky šel bych světa kraj,
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý…

Cestu lemují po levé straně krásné secesní domy. Jeden je porostlý přísavníkem. Najdete na něm letopočet?

11. **Opište poslední číslici letopočtu.**

Na okrovém domečku najděte písmena. Pravděpodobně jde o začáteční písmenka jmen majitelů. Jsou tato písmena i ve vašem jméně?

Který z domečků je starší? A ve kterém si myslíte, že straší? :)

Napravo vidíme **kostel Krista Spasitele**, který byl slavnostně vysvěcen v roce 1904. Okenní malby byly zhotoveny v Hrádku nad Nisou. Varhany postavila v roce 1903 varhanářská dílna Schuster. Původně zde byly tři zvony, ale po druhé světové válce zůstal jediný, a to ten nejmenší. I tak váží více než vy, to vám garantujeme! :)

Možná kdyby tady byl Otesánek, byl by podobně těžký. Znáte pohádku o Otesánkovi? Co všechno snědl?

Snědl jsem nejdřív kaši, pak hrnek mléka, pecen chleba, mámu, tátu, děvče s trakařem, sedláka se senem, pasáka s prasaty, ovčáka s jehňaty – a tebe taky ještě sním

Mnohem zajímavější a výraznější je však jiný kostel. Dostaneme se k němu tak, že před mostem odbočíme a vydáme se doleva Komenského ulicí. Kdo má ještě sílu, může rodičům zkusit vysvětlit, kdo byl Komenský. Vzpomenete si, jak se mu říkalo? Byl to učitel národů.

Máte rádi svého pana učitele nebo učitelku? Určitě ano! Jejich činění je velmi záslužné a mohou ovlivnit celé generace žáků, pokud svou práci dělají dobře. Rodiče si určitě vzpomenou alespoň na jednoho z těch, na které dodnes vzpomínají.

12. **Jak se jiným slovem řekne učitel?**

(poradíme, že je to cizí slovo a začíná na P)

Kostel Nalezení svatého Kříže najdete hned za lávkou přes Smědou a tvoří nádhernou část klidné části Frýdlantu. Jeho stavba byla dokončena italskými architekty v roce 1551. Nejcennější je v něm monumentální pohřební kaple s rodinnou hrobkou Redernů. Hrobku nechala vybudovat Kateřina z Redernu pro svého manžela Melchiora z Redernu. V době svého vzniku stála hrobka tolik co celé frýdlantské panství, když ho Redernové kupovali. Je největším mramorovým monumentem toho druhu u nás. Pohřbený je tu ale jen generál Melchior z Redernu, který proslul v bitvách s Turky v Uhrách. Jeho nesčetné válečné úspěchy symbolizují jezdecké sochy z červenohnědého mramoru, těženého v nedaleké Raspenavě. Hrobka byla v dobách třicetileté války Švédy vyrabována. Otevřena a vykradena byla dokonce i rakev s ostatky.

U vchodu do kostela najděte na pravé straně maličkou cedulku. Je na ní napsáno: *TÍHOVÝ ……, POŠKOZENÍ SE TRESTÁ.*

13. **Doplňte slovo.**

Na volném prostranství severně od kostela stojí barokní **sloup se sochou Panny Marie** a sochami světců. Jedná se o největší z těchto sloupů na Frýdlantsku, menší se nachází u chrámu Navštívení Panny Marie v Hejnicích. Původně byl vztyčen roku 1723 na frýdlantském Horním náměstí. Ke kostelu byl přenesen po zboření staré radnice při rekonstrukci

náměstí v roce 1898.

Dobře si sloup prohlédněte. Dva svatí nejblíže ke kostelu drží v ruce stejnou věc.

14. **Jak se jmenuje předmět, který mají v ruce svatí?**

Vstupujeme do krásného parku, ve kterém jsou nově vystaveny dřevěné sochy. Také je zde památkově chráněná budova bývalé **solnice**. Víte, co to je? Budova určená ke skladování a uchovávání soli. Dnes už se takové budovy nestavějí, sůl už není takovou vzácností jako dříve a můžeme si ji koupit málem na každém rohu.

Původně renesanční dům prošel barokní úpravou, na konci 18. století došlo k jeho přestavbě v klasicistním stylu.

Znáte pohádku, v níž hraje hlavní roli sůl? Kdo si vzpomene? Jak se jmenovala dívka, která měla tatínka ráda jako sůl? Znáte také filmovou verzi s názvem *Byl jednou jeden král*?

Nám se vybavuje scéna, jak dělá král palačinky. :)

Rozbij jedno nebo dvě vejce. Dohromady tři... Přiměřeně, přiměřeně...

Až si na hřišti pohrajete, vyjdete z parku na druhé straně a vydáme se do Okružní ulice. Na jejím konci odbočíme doprava… A jsme zpátky na náměstí!

Náš výlet zde končí. Doufáme, že se nám podařilo seznámit vás s tím nejzajímavějším z historie hradu, zámku a města Frýdlant. Teď už jen mrknout do tajenky a zjistit, co na nás z ní kouká. Je to latinský název jedné zdejší vzácné květinky.

Lilie zlatohlavá byla v minulosti používána jako léčivá bylina. Jedná se o vytrvalou rostlinu, jejíchž květy jsou stočené směrem ven a zbarvené do růžovofialové. Okvětní plátky jsou tmavě skvrnité. Dorůstá do výšky 120 cm.

Pokud byste na ni na výletě narazili, nechte ji v klidu růst dál, ať může těšit další výletníky. Děkujeme! :)

Výlet nám utekl doslova jako voda, takže nám nezbývá než se s vámi pomalu, ale jistě rozloučit. Děkujeme vám, že jste s námi hráli naši hru a také děkujeme městu Frýdlant za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám v krajině hor, hradů a zámků líbilo a těšíme se na našich dalších výletech s tajenkou na shledanou! :)

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, m.mesto-frydlant.cz, www.zamek-frydlant.cz/cs, liberecky.denik.cz, www.region-jizerskehory.cz

Tip na závěr:

Naše poslední zastavení patří **Frýdlantskému betlému** v Zahradní ulici za parkovištěm u pošty. Je vystaven v roubené chalupě čp. 357. Zdejší rodák Gustav Simon (1873–1953) jej tvořil skoro celý svůj život. Mechanický betlém s mimořádně dochovanou původní mechanikou je umístěn v bývalé obytné místnosti tvůrce tohoto díla, v níž strávil velkou část života. Celá scéna narození Ježíše Krista je zasazena do místní krajiny na pozadí Jizerských hor. Na plochu o rozměrech 4 × 2 metry umístil autor 130 pohyblivých figurek lidí a zvířat, které se pohybují za pomoci provazových šňůr. Mechanismus na principu hodinového stroje umístil pod jesličky. Kromě pohyblivých tu ale uvidíte i 50 postaviček, co nehnou ani brvou. Celá ta nádhera je vyrobena z lepenky a ze dřeva.

U vchodových dveří si všimněte, kam až dosahovala voda při tragické bleskové povodni v srpnu roku 2010. Tehdy byla hrozivou deštnou královnou jizerskohorská Smědava. Voda zaplavila i podstávkový domek. Naštěstí byl zrovna Frýdlantský betlém restaurován v Třebechovicích pod Orebem. Jen díky tomu zůstala tato památka zachována.

Otázky k tajence

1. **Napište druhé jméno vojevůdce.**
2. **Napište číslovku.**
3. **Jak se jmenuje předmět, který má na zádech?**
4. **Doplňte: U dvou …**
5. **Opište poslední slovo čtvrtého řádku.**
6. **Doplňte: Pod …**
7. **Napište povolání.**
8. **Napište dopravní prostředek.**
9. **Co se skrývá pod číslem 8?**
10. **Doplňte: *Vítám Tě, turisto* –**
11. **Opište poslední číslici letopočtu.**
12. **Jak se jiným slovem řekne učitel?**
13. **Doplňte slovo.**
14. **Jak se jmenuje předmět?**

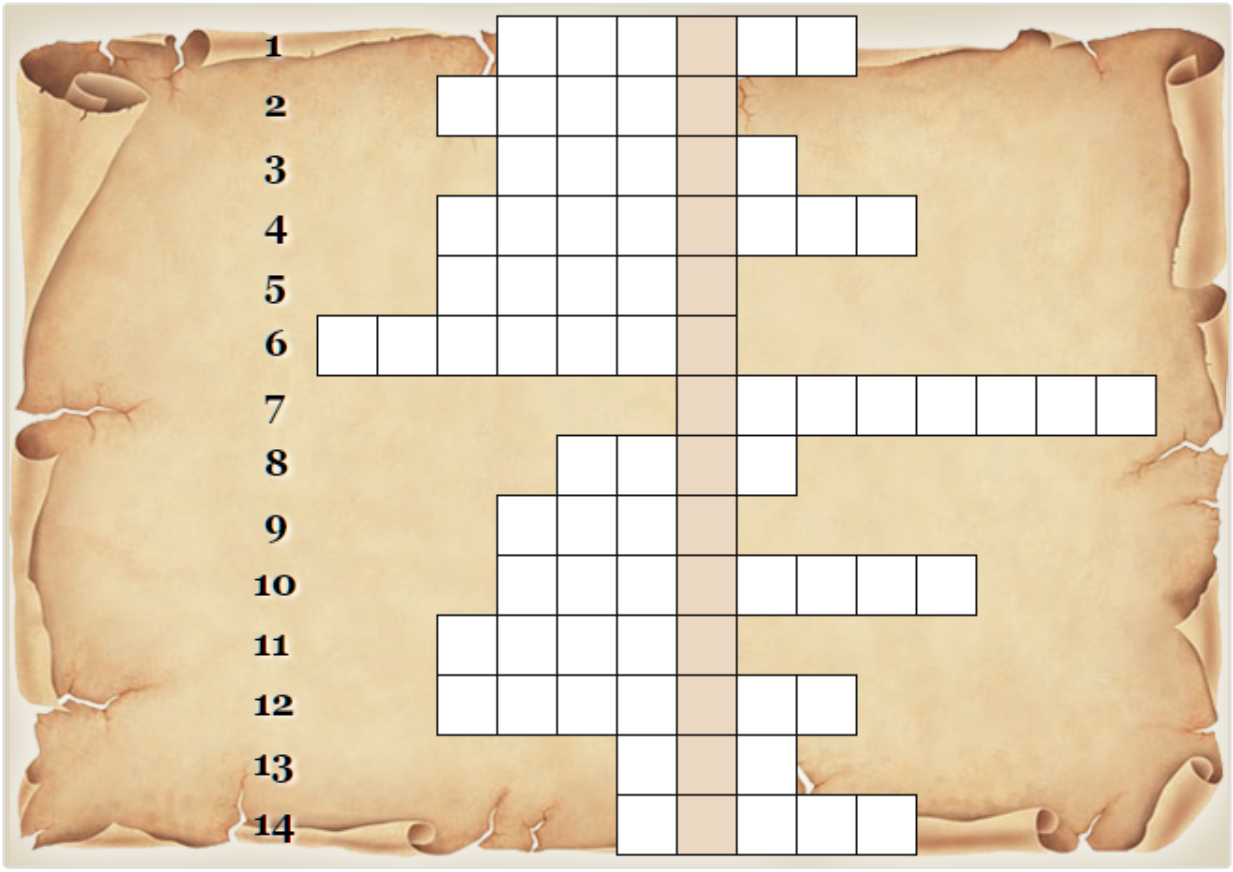

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 23.11.2026 12:58